Rocznik sześćdziesiąty siódmy.

Urzędowy Orędownik Kościelny

dla diecezji chełmińskiej.

Nr. 4. **Poniedziałek, 5-go maja** **1924.**

Konta u P. K. O. w Poznaniu wzgl. Warszawie. — (Konta poniżej 200.000 są u P. K. O. Warszawa).

a) Nr. 200 331 Biskupi Jen. Wikarjat Chełmiński.
b) Nr. 205 413 Kasa Kancelarji Biskupiej.
c) Nr. 200 562 Kasa Kapituły Chełmińskiej.
d) Nr. 200 255 Kasa posiłkowa ks. ks. Emerytów diecezji Chełmińskiej.
e) Nr. 202 549 Directorium Sod. Ignatianae.
f) Nr. 200 717 Komitet Stow. Św. Bonifacego i Wojciecha.
g) Nr. 205 576 Prokuratura seminarjum duchownego Pelplin — telef. 69.
h) Nr. 144 974 Dzieło św. Dziecięctwa Kraków, Kleparz 19.
i) Nr. 160 138 Rada diec. Chełmińskiej w Pelplinie (Tow. Misyjne).

T r e ś ć:

38.

Dokument

dotyczący utworzenia osobnej parafji w Zdrojach, powiat Świecki.

Parafja Śliwicka jest co do obszerności jedna z największych diecezji chełmińskiej; liczy ona c. 10 000 dusz w c. 40 miejscowościach. Odległość od sąsiednich parafij wynosi 10—30 klm. Dlatego odczuwano już od dawna potrzebę wybudowania nowego kościoła w tejże parafji. Na zebraniu odbytem dnia 28. 8. 1913 wybrano na ten cel miejscowość Zdroje, odległe od Śliwic 16 klm. położone mniej więcej w środku parafji: Śliwice, Osie, Cekcyn, Drzycim. Dnia 20. 4. 1914 kupił dozór kościelny Śliwicki przed notarjuszem od chałupnika Kobusa w Zdrojach gospodarstwo wielkości 16 mórg z domem mieszkalnym i zabudowaniami gospodarczemi. Dnia 17. 8. 1915 uzyskano zezwolenie na budowę kościoła nowego ze strony państwowej. Dnia 9. 7. 1916 odbyło się złożenie kamienia węgielnego. Na początku roku 1919 ukończono budowę kościoła. Koszta budowy pokryto dobrowolnemi składkami parafjan, kolektami diecezjalnemi i darami dobrodziejów, z których był największym ś. p. ks. radca Splonskowski, proboszcz Byszewski, zmarły d. 12. 4. 1916. Dnia 1. 4. 1919 ustanowiono jako pierwszego lokalnego wikarego ks. Sella, dotychczasowego administratora Śliwickiego i po jego śmierci ks. Józefa Wilemskiego.

Wysłuchawszy w r. 1923 przedstawicieli zainteresowanych parafij eryguję niniejszem w Zdrojach osobną parafję samodzielną z wszystkiemi jej przysługującemi prawami od 1 kwietnia r. 1924, składającą się z następujących miejscowości:

I. Z parafji Śliwickiej: 1) Zdroje z Smolarnią i Gajdowskiem, 2) Ludwichowo, powiat świecki, 3) Gajdowskiem, 2) Ludwicho, powiat świecki. 3) Trzebciny, 4) Duża Gaczna, powiat tucholski.

II. Z parafji Cekcyńskiej 1) Zielonka. 2) Huta powiat świecki.

III. Z parafji Drzycimskiej 1) Suchom, 2) Jakubowo, powiat świecki.

IV. Z parafji Osie 1) Pruskie, powiat świecki.

P e l p l i n, dnia 3 stycznia 1924 r.

(L. S.) **Biskup Chełmiński**
(—) Augustyn Rosentreter.

Wojewoda Pomorski
Wydział Adm.
L. dz. II d. 535/24

Toruń, dnia 21 marca 1924.

Zatwierdzam niniejszem dokument Władzy Biskupiej z 3. I. b. r. nr. G. W. 2911 w sprawie utworzenia osobnej parafji w Zdrojach w pow. świeckim z dniem 1 kwietnia b. r. i na zasadzie ogólnej ustawy krajowej (II) 11 § 238) postanawiam po zbadaniu stosunków, że w myśl tegoż dokumentu mają być wydzielone.

1) z parafji Śliwice miejscowości:
   a) Zdroje z Smolarnią i Gajdowskiem, b) Ludwichowo powiat świecki, c) Trzebciny, d) Duża Gaczna pow. tucholski.
2) z parafji Cekcyn:
   a) Zielonka, b) Huta pow. świecki;
3) z parafji Drzycim:
   a) Suchom, b) Jakóbowo pow. świecki,
4) z parafji Osie:
   Pruskie pow. świecki.

Miejscowości wyżej wymienione tworzyć mają osobną parafię z siedzibą w Zdrojach.

Wojewoda:
(L. S.) Jan Brejski.

39.

Dokument

dotyczący utworzenia osobnej parafji w Dziemianach, powiat kościerski.

Lipusz, Wiele i Leśno, to trzy ze sobą sąsiadujące parafie na Kaszubach, których kościoły są od siebie w prostej linji do 20 klm. oddalone. Od dawna odczuwano potrzebę osobnego kościoła w odległych częściach trzech wymienionych parafij. W szematyźmie diecezji chełmińskiej z roku 1904 (str. IX, 16) podano Dziemiany jako odpowiednią miejscowość dla nowego kościoła, aby udogdnić wzgl. umożliwić wypełnianie obowiązków religijnych katolikom za daleko od swych kościołów parafjalnych mieszkającym. Dnia 23 grudnia 1917 r. utworzyło się Towarzystwo budowy kościoła w Dziemianach i zakupiło zagrodę 17 morgów wraz z obszernym domem, w samym środku wsi położonym. Połowę domu przeznaczono jako miejsce do odprawienia nabożeństw. Pod dniem 1 stycznia r. 1919 Władza Duchowna ustanowiła w Dziemianach osobnego duszpasterza. Za staraniem teraźniejszego lokalnego wikarego ks. Franciszka Podlaszewskiego wybudowano tam po przeprowadzeniu pertraktacyj z odnośnemi władzami zwierzchnemi odpowiedni kościół z ofiar parafjalnych i diecezjalnych, tudzież z darów Dobrodziejów duchownych i świeckich. Dnia 21 października b. r. został nowy kościół uroczyście poświęcony. Wysłuchawszy już w r. 1919 przedstawicieli zainteresowanych parafii erygnję niniejszem w Dziemianach osobną parafję samodzielną z wszystkiemi jej przysługującemi prawami od 1 stycznia r. 1924, składającą się z następujących miejscowości.

I. Z parafji Lipuskiej, powiatu kościerskiego: 1) Dziemiany, 2) Wybudowania Kalisza nr. 6. 7. 15. 19. 20. 23. 63. 72. 73. 102. 103. 126. 150. 211.

II. z parafji Wielewskiej, powiatu kościerskiego: 1) Jastrzębie, 2) Piechowice z wybudowaniami zwanemi Dąbrówka, Dębina, Kloc, Szablewo i Parowa; 3) Przerębelska Huta i Głuchybór.

III. Z parafji Lesieńskiej, powiatu kościerskiego: 1)Dunajki. 2) Dywan i Pełk. 3) Raduń z wybudowaniami, 4) Trzebuń z wybudowaniami.

Pelplin, dnia 15 listopada 1923.

(L. S.) **Biskup Chełmiński**
(—) Augustyn Rosentreter.

Wojewoda Pomorski
Wydział Adm.
L. dz. II d 23 24

Toruń, dnia 15 marca 1924 r.

Zatwierdzam niniejszem dokument władzy Biskupiej z 15 XI. 1923 r. Nr. G. W. 7930 w sprawie utworzenia osobnej parafji w Dziemianach w powiecie kościerskim z dniem 1 stycznia 1924 r. i na zasadzie ogólnej ustawy krajowej (II. 11. § 238) postanawiam po zbadaniu stosunków, że w myśl tegoż dokumentu mają być wydzielone

1) z parafji Lipusz miejscowości: Dziemiany, Wybudowanie Kalisza Nr. 6, 7, 15, 19, 20, 23, 63, 72, 73, 102, 103, 126, 150, 211,
2) z parafji Wiele: a) Jastrzębie, b) Piechowice z wybudowaniami zwanemi Dąbrówka, Dębina, Koc, Szablewo i Parowa, c) Przerębelska Huta i Głuchybór.
3) z parafji Leśno: Dunajki, Dywan i Pełk, Raduń z wybudowaniami i Trzebuń z wybudowaniami.

Miejscowości wyżej wymienione tworzyć mają osobną parafię z siedzibą w Dziemianach.

Wojewoda Pomorski
(—) Jan Brejski.

40.

Błogosławieństwo Ojca św. dla Związku Harcerstwa Polskiego.

Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego w Warszawie otrzymało od Ojca św. następujące pismo: Ponieważ troską największą każdego człowieka szlachetnego być winno, aby młodzież, zaiste nadzieja przyszłości, wyrastała szczęśliwie na chwałę sprawy katolickiej i społecznej, przeto naj-

lepsze nasze przesyłamy życzenia tym wszystkim, którzy pracują dla Związku Harcerstwa Polskiego a błagając w modłach, by tenże chrześcijańską kierowany cnotą, zawsze niezłomnie wyznawał wiarę przodków i w sławie z nimi współzawodował, wszystkim jego członkom, przedewszystkiem zaś ich kierownikom z głębi duszy błogosławimy.

Z aktów Watykanu 24 października 1923 r.

Pius P. P. XI.

41.

De vexillis in ecclesia admittendis vel benedicendis.

Postulantibus nonnullis locorum Rmis. Ordinariis a Sacra Rituum Congregatione aliquam normam seu Instructionem circa vexilla in ecclesiis admittenda vel benedicenda, Sacra Rituum Congregatio, audito etiam specialis Commissionis suffragio, rescribendum censuit: „Ad mentem".

Mens est: „Quando insignia seu vexilla non pertineant ad Societates religioni catholicae manifeste contrarias, nec reprobata sint harum statuta, neque ipsa insignia seu vexilla aliquod emblema de se vetitum ac reprobatum praeseferant, in ecclesiis admitti possunt. Quum vero in favorem et obsequium eiusdem religionis catholicae pacifice postuletur supradictorum insignium seu vexillorum benedictio, haec concedi potest, adhibita formula Ritualis Romani". Atque ita rescripsit. Die 15 decembris 1922.

Hanc peculiarem Instructionem, ut ipsa cunctis locorum Ordinariis innotescat, Sacra eadem Congregatio evulgandam duxit, die 26 martii 1924.

† A. Card. Vico, Ep. Portuen. et S. Rufinae,
S. R. C. Praefectus.

L. † S. **Alexander Verde,** Secretarius.

42.

Pontificia Commissio ad Codicis Canones authentice interpretandos.

I.

Dubia soluta in plenariis comitiis Emmorum Patrum.

I.

De paroeciis nationalibus (can. 216, § 4).

Utrum in regionibus mixtae linguae, quae politice unicum Statum efformant, sed diversis utuntur linguis, ut aiunt, officialibus, requiratur, vi canonis 216, § 4, indultum apostolicum ad erigendam paroeciam exclusive destinatam fidelibus determinati sermonis seu linguae, etiamsi haec determinata lingua sit una ex linguis officialibus eiusdem nationis, et paroecia erigenda suam distinctam habeat partem territorialem in dioecesi.

Resp.: Affirmative.

II.

De excusatione a choro (can. 420).

Utrum praescriptam can. 420 comprehendat quoque cappellanos seu clericos secretos personae Romani Pontificis actu inservientes.

Resp.: Affirmative quoad praescriptum can. 420, § 1, n. 6; negative quoad praescriptum eiusdem canonis § 2.

III.

De celebratione Missae in religionibus mulierum (can. 610, § 2).

Utum, vi canonis 610, § 2, quo praescribitur: „Missa quoque Officio diei respondens secundum Rubricas quotidie celebrari debet in religionibus virorum, et etiam, quoad fieri possit, in religionibus mulierum", Missa Officio diei respondens debeat celebrari tantum in religionibus regularium et monialium vota sollemnia habentium; an etiam in domibus religiosarum vota simplicia habentium, quibus ex Constitutionibus a Sancta Sede approbatis est obligatio chori.

Resp.: Negative ad 1^am^ partem; affirmative ad 2^am^.

IV.

De ministro Confessionis (can. 883).

1° Utrum adverbium obiter can. 883, § 2, ita intelligendum sit, ut sacerdos rite praeditus facultate, iuxta § 1 eiusdem canonis, audiendi Confessiones, possit, quoties navis in portu maneat, terram adire ibique in ecclesia vel sacello Confessiones excipere eorum, qui confiteri petant, eosque valide ac licite absolvere, etiam a casibus Ordinario loci reservatis, per integrum diem, vel per integros duos vel tres dies, si tamdiu navis in portu maneat.

2° Utrum id possit per integrum diem, vel per integros duos vel tres dies dictus sacerdos, quoties ad idem iter prosequendum unam navem relinquere debeat ut alteram conscendat, si in portu hanc navem tamdiu expectare debeat.

3° Utrum in utroque casu idem possit dictus sacerdos etiam ultra triduum.

Resp.: Ad 1um et 2um Affirmative.

Ad 3um Negative, si loci Ordinarius facile adiri possit.

V.

De licentia assistendi matrimoniis (can. 1096, coll. cum cann. 465, 472-476).

1. Utrum vicarius oeconomus legitime constitutus in paroecia vacante, ad normam cann. 472 et 473, possit licentiam assistendi matrimonio dare sacerdoti determinato ad matrimonium determinatum.

2. Utrum id possit vicarius substitutus, de quo-

in can. 465, § 4, post Ordinarii approbationem, si nullam limitationem Ordinarius apposuerit.

3. Utrum vicarius parochi religiosi id possit post Ordinarii approbationem, sed ante approbationem Superioris religiosi.

4. Utrum vicarius, seu sacerdos supplens, de quo in cit. can. 465, § 5, id possit ante Ordinarii approbationem.

5. Utrum id possit vicarius adiutor parochi imparis suis muniis rite obeundis, legitime constitutus ad normam can. 475, § 1.

6. Utrum id possit vicarius cooperator, de quo in can. 476, inscio parocho.

Resp.:

Ad 1um Affirmative.
Ad 2um Affirmative.
Ad 3um Affirmative.
Ad 4um Affirmative, quoadusque Ordinarius, cui significata fuit designatio sacerdotis supplentis, aliter non statuerit.
Ad 5um provisum in cit. can. 475, § 2.
Ad 6um provisum in cit. can. 476, § 6.

VI.

Circa assistentiam matrimonjis (can. 1096, § 1).

Utrum, ad normam can. 1096, § 1, sacerdos sit determinatus, si parochus Superiori monasterii in casu particulari declaret, se ad matrimonium proxima Dominica in ecclesia filiali celebrandum delegare aliquem sacerdotem religiosum, qui a Superiore sequentibus diebus ad Missam die Dominica ibi celebrandam deputabitur.

Resp.: Negativ.

VII.

De Ssma Eucharistia asservanda (can. 1265).

Utrum Ordinarius, attenta immemorabili consuetudine, possit licentiam dare asservandi Sanctissimam Eucharistiam in curatis ecclessiis, quamvis non stricte paroecialibus, sed subsidiariis.

Resp.: Affirmative

VIII.

Dubium circa versiones Sacrarum Scripturarum (can. 1391).

Utrum particula et canonis 1381, quo praescribitur:: „Versiones sacrarum Scripturarum in linguam vernaculam typis imprimi nequeunt, nisi sint a Sede Apostolica probatae, aut nisi edantur sub vigilantia Episcoporum et cum adnotationibus", etc., interpretanda sit copulative an disiunctive.

Resp.: Affirmative ad 1am partem; negative 2am.

IX.

De reservatione pensionis (cann. 1429, 1486, 2150).

Utrum loci Ordinarius possit admittere renuntiationem paroeciae cum reservatione pensionis ad vitam pensionarii super beneficio paroeciaii in favorem parochi renuntiantis.

Resp.: Affirmative, firmo praescripto canonis 1429, § 2.

Die 20 maii 1923.

P. Card. Gasparri, Praeses.

Aloisius Sincero, Secretarius.

II.

Dubium solutum ab Emo Cardinali Commissionis Praeside.

Utrum per can. 824, § 2 Codicis abrogata censeri debeant ea, quae S. C. Concilii statuerat sub die 15 octobris 1915 in responsione ad III. de retributione non recipienda ne ratione quidem extrinseci incommodi in secunda et tertia Missa in die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum; an vero ea adhuc in suo vigore permaneant.

Resp.: Affirmative ad 1am partem; negative ad 2am.

Die 13 dec. 1923.

P. Card. Gasparri, Praeses.

43.

Missae in festis suppressis.

Pro missis in festis suppressis et occasione binationis persolvendis non licet minorem stipem accipere quam 1 złoty polski, alias celebrandae sunt hae missae ad mentem Ordinarii.

Pelplin, 14. 4. 1924.

44.

Zachęcenie do zgłoszenia się do seminarjów nauczycielskich.

Doszło do wiadomości naszej, że zainteresowanie się dla stanu nauczycielskiego wśród młodzieży Pomorskiej jest zawsze jeszcze bardzo małe, tak iż przeważna część seminarzystów na Pomorzu pochodzi z innych dzielnic Polski. Wychowanie dzieci Pomorskich winne być w rękach nauczycieli pochodzących z Pomorza. Dla tego prosimy ks. ks. proboszczów i rządców parafji, by parafjan swoich oświecali jak ważny i zaszczytny jest stan nauczyciela katolickiego, a rodziców zechęcali, by oddawali swoich synów na studja do seminarjów nauczycielskich. Seminarja nauczycielskie męskie są: w Toruniu, Grudziądzu, Tucholi, Kościerzynie, Lubawie i Działdowie; żeńskie seminarja nauczycielskie są: w Toruniu i we Wejherowie.

45.

W miesięczniku kościelnym dla archidiecezji Gnieźnieńsko-Poznańskiej ogłasza Ks. Kardynał-Prymas co następuje:

„Stolica Apostolska nie zgodziła się dotąd na odstąpienie ziemi kościelnej".

Z różnych stron jest pytana Władza duchowna, czy się zgadza z prawdą to, co się głosi na niektórych zebraniach: że Ojciec św. już się zgodził na oddanie Państwu Polskiemu ziemi kościelnej.

Oświadczam, że twierdzenie, jakoby Ojciec św. już się zgodził na oddanie ziemi kościelnej w Polsce jest mylne i z prawdą się nie zgadza, jak wynika z następującej deklaracji:

Dal Vaticano li 31 dicembre 1923.

La S. Sede non intende concludere col Governo Polacco due patti separati, uno per i beni ecclesiastici, l' altro per le rimanenti questioni, ma vuole stringere un solo concordato, nel quale sara anche regolata la posizione economica della chiesa in Polonia. Su tale argomento la Sante Sede terra naturalmente presenti le condizioni cui sara giunta la Commissione dei Vescovi nelle sue trattative col Governo.

(—) P. Card. Gaspari.

Co po polsku znaczy:

Z Watykanu dnia 31 grudnia 1923.

Stolica święta nie ma zamiaru zawrzeć z Rządem Polskim dwóch oddzielnych układów, jednego względem dóbr kościelnych, drugiego względem reszty zagadnień, lecz pragnie zawrzeć jeden tylko konkordat, w którym będzie uregulowane także położenie materjalne Kościoła w Polsce. W tej mierze Stolica święta oprze się oczywiście na wyniku jaki będą miały rokowania między Komsją Biskupów a Rządem.

(—) P. Kard. Gasparri.

Powyższe oświadczenie Stolicy Apostolskiej, przesłane Biskupom polskim, jest dowodem na to, że Ojciec św. w sprawie dóbr kościelnych czeka na wynik rokowań między Rządem a Komisją Biskupów i że zatem na nic się jeszcze wobec Rządu polskiego nie zgodził.

(—) † Edmund, Kardynał-Prymas.
Przewodniczący Komisji Biskupów.

Podajemy powyższe oświadczenie Stolicy Apostolskiej do wiadomości W. W. Duchowieństwu.

Pelplin, dnia 14 kwietnia 1924 r.

Biskupi Jen. Wikarjat Chełmiński.

46.

Kolekta na kościół w Wdzie.

Mieszkańcy Wdy i sąsiednich wsi mają do swego kościoła parafjalnego w Czarnymlesie 9 kilm. Ta daleka droga utrudnia bardzo duszpasterstwo. Dla tego było już oddawna gorącem życzeniem mieszkańców Wdy i okolicy posiadać własny kościół w pobliżu. Życzenie ich zrealizował obecny proboszcz Czarnoleski, ks. Łaski. Razem z swoimi parafjanami wybudował w Wdzie kościół murowany. Przez tę budowę parafjanie Czarnolescy się poważnie zadłużyli. Dla tego prosił ks. proboszcz Łaski o diecezalną kolektę, aby długi spłacić i niezbędne jeszcze sprzęty kościelne zakupić. Najprzewielebniejszy Ks. Biskup Ordynarjusz przychylił się do prośby ks. proboszcza i polecił ogłosić kolektę na cel powyższy.

Kolekta na kościół w Wdzie odbędzie się w 4 niedzielę po Wielkiejnocy 18 maja r. b. w wszystkich kościołach parafjalnych, filjalnych i kaplicach na wszystkich nabożeństwach.

Wielebeni księża proboszczowie i rządcy parafji zechcą powyższą kolektę w 3 niedzielę po Wielkiejnocy ogłosić i goraco polecić i składki kolekty natychmiast do ks. ks. dziekanów odesłać; którzy more solito je nadeślą do kasy biskupiej.

Pelplin, dnia 25 kwietnia 1924 r.

47.

Zmiany w duszpatserstwie.

Kanoniczną instytucję otrzymali:

Ks. Łowciki Franciszek proboszcz Oksywski na beneficjum w Niedźwiedziu.

Ks. Przewoski Klemens wikary z Torunia na beneficjum w Oksywiu.

Na wikarjat został powołany:

ks. Gliszczyński Wojciech do Wielkiego Łęcka.

Zmarł ks. kanonik Połomski Ksawery, proboszcz Wąbrzeski, kapłan jubilat 28 marca 1924 w 91 roku życia a 66 kapłaństwa. R. I. P.

Nakładem Biskupiego Jeneralnego Wikarjatu. Czcionkami Drukarni i Księgarni T. z o. pr. w Pelplinie.